

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

De HEERE regeert

De HEERE regeert, dat de volken beven

Psalm 99:1a

De HEERE regeert. Miljoenen weten dat niet. Gods kinderen wel. Weet u het uit eigen leven?

Het is een geloofsbelijdenis: de HEERE regeert. Het is een loflied op Gods almacht en regering, hier zingt een gelovige. De psalmdichter twijfelt er niet aan, of God regeert. Dat komt, omdat de Heilige Geest hem het geloof geschonken heeft in zijn hart. Daarom kan hij zingen: de HEERE regeert, dat de volken beven.

Wij zien niet altijd, dat de HEERE regeert. Er is in onze wereld zo weinig wat aan God herinnert. Althans zo lijkt het. De studieboeken op school (van biologie of geschiedenis) verklaren de wereld, zonder dat God er nog aan te pas komt. Van Zijn regering lees je niets! De krant staat vol berichten. God wordt er niet in genoemd.

Het is dan ook een geloofszaak, dat de HEERE regeert. Zonder geloof zie je dat inderdaad niet. Daar moeten onze ogen voor geopend worden. Dan wordt het anders. Dan spreken zelfs de eenvoudige, kleine dingen van de Heere, dan ziet u het. Dan kunt u Zijn hand duidelijk opmerken. Jonge mensen, daar mogen jullie wel iedere dag om vragen: Heere, open mijn ogen en schenk mij het ware geloof.

Anders lijkt het wel alsof God niet regeert. Als we denken aan al dat lijden. Aan al dat verdriet in het persoonlijke leven. Die eenzaamheid. Als we kijken naar de armoede in de wereld. Miljoenen lijden gebrek of komen zelfs om van honger. Als we letten op de terreurdaden. Er stort een vliegtuig neer. En honderden onschuldige mensen worden het slachtoffer. Er gebeurt zo ontzaglijk veel in deze wereld. De liefde verkilt. De goddeloosheid en de zonde wordt steeds erger. Hoe kan de Heere het

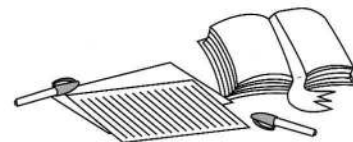
allemaal toelaten? Er is zoveel onrecht. Maar ondanks alles – de HEERE regeert! Het geloof weet dat Hij regeert. Door alles heen. Hij gaat verder met Zijn plan. Vaak begrijpen wij het niet. Toch houdt Hij alles veilig in Zijn Goddelijke handen. De geschiedenis van de volkeren van de kerk, en ook de geschiedenis van uw en mijn leven loopt langs een vaste lijn. In het Midden Oosten was een nomade, een tentbewoner, die de Heere mocht vrezen. Dat is een groot wonder. Op een dag kwam er een Nederlander bij hem. De Nederlander zei: 'Ik geloof niet in God. Er is geen God.' Maar de tentbewoner zei: 'Wanneer ik 's morgens uit mijn tent treed en ik zie een voetstap in het woestijnzand, dan weet ik, dat iemand 's nachts mijn tent heeft gepasseerd. En nu zie ik overal de voetstap van de Heere, zowel in de gang van de wolken, als in de sirocco, de woestijnwind. Zowel in de gang van mijn leven, als in de loop van de historie.' De HEERE regeert. Er gebeurt niets, waar God niet van weet. Er is geen toeval. De HEERE regeert. Hij bestuurt alles. De meest gewone zaken, en de ongewone. De kleine dingen en de grote. Waar we blij mee zijn, en waar we niet blij mee zijn. Hij weet van alle omstandigheden in uw leven. Het kan moeilijk zijn in uw leven. Het kan door de diepte gaan. Maar hoe donker ooit Gods weg moog' wezen, Hij ziet in gunst op die Hem vrezen. Om Christus' wil. Hij is van God verlaten, opdat elk van de Zijnen nooit van God verlaten zal worden. De HEERE heeft overal een bedoeling mee. Niets gebeurt buiten Zijn wil. De Heere regeert. Zijn plannen falen niet. Hij heeft overal iets in te zeggen. Hij wil niet dat u verloren gaat. Houdt dat toch goed vast. Hij zegt het immers Zelf. 'Zo waarachtig als Ik leef, spreek de Heere Heere, zo Ik lust heb in de dood van de goddeloze! (Daar heeft de Heere geen lust in – in de dood van

de goddelozen. Hij heeft geen behagen in uw ondergang. Maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven' (Ezechiël 33:11). De Heere roept u nog tot bekering. Het kan nog! Hij spreekt nog. Hij klopt nog op de deur van uw hart. Luistert u ernaar? Het kan nog. De HEERE regeert. Zijn macht is groot, Zijn trouw zal nooit vergaan. Al wat Hij ooit beloofd heeft, zal bestaan. De HEERE regeert, dat de volken beven. Voor die grote God. Dat ze voor Hem buigen. Buigen wij voor Hem? Buigt u voor Hem? Daarvoor is het tijd. Daartoe nodigt de Heere: 'Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde! Want Ik ben God, en niemand meer.' Hij wil ook u Zijn genade schenken; Zijn heil.

Denk er eens aan, hoe erg het is, onbekeerd voort te leven. En dan zo dicht bij de eeuwigheid. Iedere dag die u aan de wereld geeft, is zonde. Ieder uur. Maar bij de Heere is vergeving. Voor zondaren – jong en oud. Om Christus' wil.

*Zo gij Zijn stem dan heden hoort,
Geloofd Zijn heil- en troostrijk woord;
Verhardt u niet, maar laat u leiden.*

H. van der Ham

VAN DE REDACTIE

Inhoud

In deze eerste aflevering van de nieuwe jaargang van ons blad hebben we een meditatie geplaatst over Psalm 99:1a van ds. H. van der Ham. De HEERE regeert, ook in 2005. Alleen in die wetenschap is rust te vinden.

Ds. M.C. Tanis schrijft een vervolgar-

tikel over prof. J.J. van der Schuit: 'Verbandsbeleving.' Ds. J.M.J. Kieviet schrijft over 'vragen bij een ramp'. Ds. K. Hoefnagel beantwoordt een tweetal vragen over de zondvloed. Nieuwe vragen zijn van harte welkom. Ds. P. van Zonneveld schrijft een brief aan ouders. Zelf schrijven wij over het onderwijs dat aan de Palestijnse jeugd wordt gegeven. Door dit onderwijs wordt de haat tegen Israël gevoed en versterkt. Ook maak ik een begin met de bespreking van het boek van ds. R. van Kooten 'Ons leven is van God.' Dit boek handelt over het zesde gebod en is zeer actueel.

Vloedgolf

Het is zeer aangrijpend dat er zoveel slachtoffers gevallen zijn in de landen rondom de Indische Oceaan als gevolg van een vloedgolf veroorzaakt door een beving diep in deze oceaan. We leven mee met hen die daardoor

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk. Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 7,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 6 dollar per jaar. Advertenties € 0,35 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

in rouw gedompeld zijn of nog steeds in onzekerheid verkeren. We hopen van harte dat er hulp geboden kan worden. We kunnen beter ons geld op deze wijze aanwenden dan voor het aankopen en afsteken van vuurwerk. Rekenen we wel met de wederkomst van Christus? Voorafgaande aan de wederkomst zullen er immers aardbevingen zijn? Dat ieder zich persoonlijk zou mogen afvragen waarheen hij of zij op weg is en waar men zal zijn in de eeuwigheid.

Jaaroverzicht

Het jaaroverzicht is ook dit jaar weer keurig verzorgd door de fam. J. Boer-Bunk uit Barendrecht. We willen hen hartelijk dank zeggen voor het vele werk dat zij hiervoor gedaan hebben.

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 20 januari verschijnen, dus over twee weken. Kopij graag binnen donderdag 13 januari, een week voor de verschijningsdatum. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

AvH

VAN DE ADMINISTRATIE

Bij het verschijnen van het eerste nummer in het jaar 2005, willen wij allereerst onze lezers Gods onmisbare zegen toewensen.

Wij hopen, dat u ons blad weer met genoegen zult lezen en dat het geze-gend mag worden in uw persoonlijke leven. Voor het komende jaar zal de abonnementsprijs gehandhaafd blijven op 7 euro per jaar.

Deze 7 euro dekt echter maar voor een kwart de werkelijke kosten van een jaargang.

Wij zijn dan ook erg blij met de vele

abonnees, die naast het abonnementsgeld ook nog een gift overmaken. Wij willen op deze plaats al die abonnees, stichtingen en bedrijven hartelijk dank zeggen, die dat in het afgelopen jaar gedaan hebben. Wij mochten zoveel giften ontvangen dat, op een gedeelte na, alle jaarlijkse exploitatiekosten hieruit konden worden voldaan.

Wij hopen, dat u ons in dit jaar wederom zult willen helpen.

Begin februari zal de acceptgiro voor het abonnementsgeld van het jaar 2005 weer aan u worden gestuurd. Een vriendelijk verzoek voor onze abonnees in Canada en Noord-Amerika. Wilt u ons liever geen cheques of contant geld sturen. De kosten voor het omwisselen hiervan zijn dermate hoog, dat er van de abonnementsprijs niets overblijft. Voor deze abonnees is het contactadres nog steeds: de heer M. Sommer, 980 Sawmill RD, RR2 Ancaster L9G 3L1, Ontario Canada tel no. 9057654195. Aan hem kan het abonnementsgeld worden overgemaakt en kunnen adreswijzigingen worden doorgegeven. Degenen die verleden jaar een geschenk- of proefabonnement hebben gekregen voor een jaar en waarvan deze periode nog niet is verstreken, zijn niet verplicht om nu al het abonnement te betalen. Uiteraard mag dit wel.

In de afgelopen periode mochten we nog voor € 530,00 aan giften voor ons blad ontvangen. Tevens werd voor de reformatische school te Dundas € 1000.00 ontvangen van de Chr. Geref. kerk te Vianen en € 50,00 van de gemeente van Rotterdam-Kralingen.

Voor de ontvangen giften zeggen wij u hartelijk dank.

Met vriendelijke groeten,

P.J. Boers

VRAGEN BIJ EEN RAMP

We hebben in deze afgelopen week de berichten gehoord en de beelden gezien... Het onvoorstelbare heeft plaatsgevonden. Een zee-beving in de Indische Oceaan die wellicht aan meer dan 144.000 menselijke levens in de kustlanden van Zuidoost-Azië een einde heeft gemaakt. "Wat het menselijk leed betreft mogelijkerwijs de grootste natuurramp uit de geschiedenis van de mensheid..." Zo is deze catastrofe inmiddels al genoemd. Tienduizenden doden dus, duizenden

nog steeds vermist, miljoenen mensen dakloos. Slachtoffers in Sri Lanka, ooit een Nederlandse kolonie. Heel veel slachtoffers ook op het Indonesische eiland Sumatra, vooral in de provincie Atjeh. Daar heeft Nederland ook ooit geschiedenis geschreven. Slachtoffers in India en in Thailand, in Birma en in Bangla Desh. Tot overmaat van ramp dreigt er inmiddels een nieuwe oorzaak van veel doden: het ontstaan van epidemieën tengevolge van besmettelijke ziekten en zelfs het verhongeren

van mensen. Miljoenen mensen hebben dringend behoefte aan noodhulp. Maar de schaal van de ramp is op veel plaatsen te groot voor een efficiënte organisatie ervan.

Degenen onder ons die bijna 52 jaar geleden de watersnoodramp in Zuidwest-Nederland hebben meegemaakt, kunnen iets aanvoelen van de ontredde en verbijstering die een dergelijke ramp meebrengt. Maar verder zijn wij, denk ik, nauwelijks in staat ons iets te realiseren van al dat leed bij al die miljoenen verre naasten. Juist in deze dagen was ik bezig een preek voor de oudejaarsavond voor te bereiden. Uit Jeremia 9. Daarbij stuitte ik op het 21^e en 22^e vers. Het zijn woorden die nu een actuele duiding krijgen: "De dood is geklommen in onze vensters. Hij is in onze paleizen gekomen. Om de kinderen uit te roeien van de wijken en de jongelingen van de straten. (...) Een dood lichaam des mensen zal liggen als mest op het open veld en als een garve achter de maaier, die niemand opzamelt." Zo is de werkelijkheid op dit moment in de kustgebieden van de genoemde landen. En dan niet één lichaam maar vele duizenden tegelijk. Na enkele dagen zelfs niet meer te identificeren... Het is een werkelijkheid met een bijna apocalyptische lading.

Het is op zichzelf niet verkeerd om te proberen ons te verplaatsen in de situatie van deze onze medemensen. Maar beter en vruchtbaarder is het om ons te bezinnen op de vraag wat dit alles ons te zeggen heeft. De verre afstand tot die gebieden mag geen excuus zijn ons daaraan te onttrekken. Trouwens – wat is tegenwoordig ver weg? De moderne mogelijkheden van vervoer en de huidige communicatiemedia brengen ons de verste gebieden dichtbij. Inmiddels is een deel van de aan de dood ontsnapte Nederlandse toeristen weer terug in eigen land. Met de verhalen van hun verschrikkelijke ervaringen.

Wat wil dit alles ons zeggen? Het zou kunnen zijn dat we heimelijk denken dat de inwoners van die landen een groter schuld bij de Heere hebben dan wij. Zijn het immers voor een groot deel geen aanhangers van andere wereldgodsdiensten? Staan en stonden zij niet ver af van de leer die naar de godzaligheid is? Heidenen, noemen we ze misschien. Totaal vreemd van de ware God. Diepweg zou het kunnen leven in ons hart: wij zijn beter dan zij.

Er was ook eens een ongeluk gebeurd in Jeruzalem. Het was in de dagen dat de Heere Jezus op aarde was. De toren van Siloam was omgevallen. Misschien door ouderdom, misschien door een ondeskundig uitgevoerde reparatie. Maar het was zo. En achttien mensen waren onder de brokstukken bedolven. Toen hun lichamen te voorschijn werden gehaald, toen bleken ze niet meer te leven. De Heere Jezus, die de harten van de mensen kende, doorzag ze. "Meent ge dat dezen schuldenaars waren boven alle mensen die in Jeruzalem wonen?" Dat was kennelijk de algemene reactie. "Neen zij. Maar indien gij u niet bekeert, zo zult ge allen desgelijks vergaan!" [Luk 13]. Dat is de les van dit alles.

waarom?

Ondertussen levert een dergelijke ramp vragen van allerlei aard op. Vragen naar het 'hoe' en 'waarom'. Hoe is het toch mogelijk dat deze en dergelijke dingen gebeuren? Oorlogen en terroristische aanslagen hebben al zoveel slachtoffers tot gevolg. Dan betreft het wat mensen elkaar aandoen. Maar nu dit natuurgeweld... Met zoveel 'onschuldige' slachtoffers! Waarom? waarom? Al met al: vragen naar het Godsbestuur. Het zijn de vragen die ook klinken bij het noemen van aardrijkskundige namen als Verdun, Ieper, Auschwitz, Hiroshima, Srebrenica, Darfur. Vragen die evenzeer naar boven komen als jonge of oude mensen omkomen in het verkeer, bijvoorbeeld als hun auto van de weg raakt en verbrandt. Of als een klein kind bij het spelen op straat onder een auto raakt en overlijdt. Enzovoort, enzovoort... De vraag: 'Waarom komt God niet tussenbeide? Waarom bewaart hij niet voor al dat leed?'

Bekend is de titel van het boek van de Amerikaanse rabbijn Harold Kushner: *'Als 't kwaad goede mensen treft'*. Het werd een bestseller in de jaren tachtig. In nog geen vier jaar waren er van de Nederlandse vertaling meer dan 100.000 exemplaren verkocht. Kushner schreef zijn boek na een bittere ervaring: het sterven van zijn zoontje Aaron na een ernstige ziekte. Het is een boek over het thema 'God en het lijden'. Kushner verwerpt de almacht van God met het argument dat zo'n idee het lijden alleen maar verzwakt. Het is niet God, aldus Kushner, die het kwade zendt. Het

kwaad overkomt de mens. Het behoort tot de toevalligheden van het menselijke bestaan. God kan het ook niet helpen wanneer het kwaad goede mensen treft. Hoogstens kan hij in het leed dat mensen treft, proberen enigszins bij te staan.

Het brengt me bij een klein boekje dat enkele maanden geleden verscheen. Het draagt een titel die wel op die van Kushner lijkt, maar daaraan helemaal tegengesteld is. Niet 'Als het kwaad goede mensen treft', maar *'Als het goede slechte mensen treft'* (De Banier, Utrecht; ISBN 90-336-0560-0; € 3,95). Het een vertaling uit het Engels. De schrijver is een zekere dr. John H. Gerstner. Hij leefde van 1915 tot 1996 en was meer dan 30 jaar als hoogleraar kerkgeschiedenis verbonden aan het Amerikaanse Pittsburgh Theological Seminary. Hij was een groot kenner van het werk van Jonathan Edwards en publiceerde naast veel andere boeken ook het een en ander over diens theologie.

Gerstner heeft het aangedurfd dit boekje te schrijven over de problematiek rond het lijden. Hij is daarmee niet de eerste, maar de manier waarop hij dat doet, is wel opvallend. Hij heeft de moed deze vragen te benaderen vanuit een totaal andere richting dan doorgaans gebeurt. Hij heeft zijn uitgangspunt genomen in het Woord van de Heere. De vraag Wie God is, kan naar zijn mening slechts ontleend worden aan wat de Heere over Zichzelf zegt. Daarmee heeft hij tegelijkertijd de moderne godsbeelden onder de kritiek gesteld.

"Verdriet en lijden brengen een dilemma met zich mee. Filosofen beweren doorgaans: als God goed is, dan is Hij niet almachtig en als Hij almachtig is, dan is Hij geen goede God. Lijden, zo stellen zij, is niet te verenigen met een almachtige, ons goedgezinde godheid. Als God zowel goed als almachtig was, zou Hij het lijden nooit toestaan. En omdat lijden en verdriet daadwerkelijk voorkomen, is Hij òf niet goedwillend, òf niet almachtig."

In antwoord daarop brengt Gerstner het element van de zonde ter sprake. Evenals lijden en verdriet in de wereld voorkomen, zo bestaat ook de zonde. Zonde is het schenden van de wet van God. Het is een misdaad die gestraft moet worden. God straft ook die misdaad. Hij doet dat allereerst hier en

nu. Het lijden en het verdriet dat mensen overkomt, heeft met die straf op de zonde te maken. "Waren er geen zonden, dan waren er geen wonden." Deze laatste uitdrukking is wel niet in dit boekje te vinden, maar de gedachte erachter des te meer.

Gerstner poneert nu zijn stelling dat niet zozeer verdriet en lijden het eigenlijke probleem van de mensheid vormen, maar de vreugde en het genieten. Immers, hoe is het eigenlijk mogelijk dat God ons nog doet genieten en dat hij vreugde geeft in deze zondige wereld? Wie meent dat lijden en verdriet het echte probleem zijn, ontkent dat we ze verdienen. Zo wordt gedacht "door de van God losgeraakte mens." Daartegenover zegt Gerstner dat het lijden in deze tegenwoordige tijd niet eens een voldoende vergelding is voor wat we verkeerd doen. We kunnen ons volgens hem zelfs afvragen: waarom zo weinig lijden? Waarom geeft God ons nog zoveel te genieten?

Natuurlijk is er wel de aanvechting van de mate van het lijden en de verdeling van het lijden over het geheel van de mensheid. Tot in de Bijbel toe horen we klagen door godvrezende mensen. Ik denk aan Asaf en aan Job. Maar voor degenen die de Heere vrezen, is het lijden niet langer een bestraffing, het is eerder een kastijding. De Heere kastijdt degenen die Hij liefheeft. Hij bedoelt ermee dat ze zich oefenen in de onderwerping aan Hem.

genadetijd

Nadruk legt de schrijver op de gave van de genadetijd. God wil dat we ons afkeren van de zonde en dat we ons naar Hem wenden. Met dat doel brengt Hij lijden en verdriet in het leven van goddelozen. De Heere is heilig en machtig. Maar Hij is ook genadig, zo beklemtoont de schrijver tenslotte. God is tot het betonen van Zijn genade niet verplicht. Tot het handhaven van Zijn rechtvaardigheid is Hij wel gehouden. Dat is Hij verplicht aan Zijn eigen God-zijn. "Er moet rechtvaardigheid geschieden. Zonde moet veroordeeld worden. Dit betekent voor de zondaar een eeuwige ondergang. Hij moet verdoemd worden, omdat God onverbiddelijk heilig en rechtvaardig is."

Maar nu heeft de Heere Zelf een weg geopend om absolute rechtvaardigheid en oneindige genade met elkaar te verenigen. Het is door Zijn Zoon,

de Heere Jezus Christus. Wie in Hem gelooft, zal leven. Dat leven, het eeuwige leven, is alle lijden en verdriet te boven!

Het boekje loopt zelfs uit op een dringend appèl: "Volkomen genade en volkomen rechtvaardigheid worden u, dierbare lezer, hier en nu aangeboden in het Evangelie van de Gekruisigde. (...) God heeft u gespaard. Niet om u te verdoemen, maar om u te redden van de ondergang..."

Dr. Gerstner schreef een beknopt maar veelzeggend boekje. Ik beweer niet dat in dit korte bestek alle vragen worden beantwoord. Maar wel dat er een bijbelse, eerlijke en troostvolle boodschap wordt verwoord. Een betere boodschap dan Kushner in zijn aangrijpende maar troosteloze boek.

De vraag voor u en mij is niet of God het wel goed doet. Zo gemakkelijk komen wij tot de gedachte dat wij het wel beter zouden doen. Met zulke gedachten halen wij de heilige God naar beneden en ontkennen we Zijn soevereine God-zijn. God is God! Zo wil Hij erkend zijn. Dat heeft ook iemand als Job moeten leren. Lees het antwoord dat Job ontving uit het

onweer toen de Heere hem voor Zich daagde. Job moest leren dat God de Schepper is, de Soevereine! "Zie, ik ben te gering. Wat zou ik U antwoorden? Ik leg mijn hand op mijn mond!" [Job 38 & 39].

De Schotse prediker Thomas Boston heeft ook geweten wat het is dat Gods weg vragen oplevert. Hij schreef er een boekje over: 'Het kromme in het levenslot'. Ik eindig nu met het slot uit dat boekje. "U hebt veel gehoord over het kromme in het levenslot. Hoe uitstekend het is in kommervolle omstandigheden nederig van geest te zijn. Het gaat de trotsheid des harten te boven, al is het dat die gepaard gaat met eer en voorspoed. U bent opgeroepen om u te vernederen in uw vernederende omstandigheden en u bent in dat geval verzekerd van een verhoging. Tot besluit wil ik nog opmerken dat wij ervan verzekerd kunnen zijn dat God tenslotte de hovaardigen als een pottenbakkersvat zal verbrijzelen, al zijn zij nog zo hoog verheven, en dat Hij de nederigen, al zitten zij nu nog zo in de laagte, in triomf zal verhogen."

J.M.J. Kieviet

J.J. VAN DER SCHUIT 8

Verbandsbeleving

Wat prof. van der Schuit gezegd of gepubliceerd heeft over het verbond en de doop hebt u kunnen lezen. Zeker kan er meer van gezegd worden, maar ik heb de hoofdlijnen willen aangeven, die naar de overtuiging van van der Schuit te vinden zijn in de Schrift en belijdenis. Van der Schuit heeft ook gewezen op verschillende theologen en wel bijzonder op wat Calvijn heeft geleerd. Op zich niet onbelangrijk, echter voor ons is van belang te weten: dit zegt de Schrift, dat de Catechismus en dat lezen we in het doopsformulier. We zijn daaraan als kerken gebonden en door onze belijdenis hebben we daarmee onze instemming betuigd. Nu is er nog een zaak waaraan niet voorbij mag gegaan worden namelijk de verbandsbeleving of gezegd: het toe-eigenende werk van de Heilige Geest. Dit werk is onmisbaar. Het behoort tot het essentieel deel van de leer der zaligheid. Het genadeverbond mag daarvan niet losgedacht worden. Prof. van der Schuit heeft eens gezegd: een beroep op het genade-

verbond kan en mag er zijn, maar laten we niet vergeten dat het genadeverbond de weg naar de hemel niet gemakkelijk voorstelt, die weg naar de hemel sluit juist in , dat wij zullen weten wat het is: verloren in onszelf te zijn. Het genadeverbond sluit niet uit, maar sluit juist in om met droefheid te ervaren: ik lig midden in de dood en de God des verbonds kan en wil mij behouden door de genade Gods in Christus. Door het wonder van wedergeboorte. Gewerkt door de Heilige Geest. Daarom mag de Heere gebeden worden. Hij heeft daarvoor een pleitgrond gegeven in de doop. Maar nimmer mag daarbij vergeten worden: de wedergeboorte, want zonder die daad des Heeren zullen we het koninkrijk Gods niet ingaan. Van der Schuit zegt met nadruk wat aan het begin van het doopsformulier staat, vervagt of verdwijnt niet, het blijft staan, want in de wedergeboorte ligt het begin van alle werkingen van de Heilige Geest. Vandaar dat de wedergeboorte onmisbaar is. Dat is volgens van der Schuit regenereren

en niet repareren. Regenereren is gereformeerd. Repareren dat is Remonstrants. Regenereren is vernieuwd worden. Repareren is beter worden. De zondaar heeft niet nodig: verbetering, maar vernieuwing. Daardoor komt er geestelijk leven in ons. De Heilige Geest ontdekt ons ook aan onze verloren staat. Er gaat een vraag leven: hoe zal ik rechtvaardig verschijnen voor God, hoe zal ik de weg naar de Heere weer vinden? Er ontstaat een zoekend verlangen naar de Heere en Zijn sterkte. In het Gods-gemis is er een uitzien naar het Godsbezit. We vragen uit het diepst van een stukgebroken ziel: is er nog een middel, waardoor ik de welverdiende straf kan ontgaan en wederom tot genade komen? Dat is ook de orde van onze Catechismus die in zondag 5 het ontwaakte hart het woord geeft in het zoekend verlangen naar de Middelaar. De Middelaar van het genadeverbond. Hij is immers de Borg en Middelaar. Die Borg en Middelaar wordt aan het hart dat God zoekt, uit het Woord door de Heilige Geest ontdekt. Het hart vindt de weg naar boven, omdat het van boven wordt getrokken. Men gaat kennen wat Jezus zegt: niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke. Wie het kent, kent nog niet de Middelaars-gestalte, in de volle rijkdom van de Borg, Die onze zonde verzoent en onze schuld betaalt.

De noodzakelijkheid en de dierbaarheid van de Borg Jezus Christus gaat leven. Men krijgt persoonlijke werkzaamheden met de Borg, die zijn gerechtigheid voor Gods aangezicht wordt en Die in het heilig recht des Heeren altijd zegt: Ik zal Borg voor hem of haar zijn. Men krijgt kennis aan eigengerechtigheid, waarmede en waardoor men niet voor het heilig aangezicht van de Heere kan bestaan, maar Gode zij dank ook kennis van de Borggerechtigheid van Jezus Christus de Heere. En daardoor gaat men leven voor de Heilige Heere. Rijk is het wanneer de Middelaarsgestalte ons als de verloren zoon de weg ontsluit om te zeggen: Ik zal opstaan en tot mijn Vader gaan en men zal zeggen: Vader ik heb gezondigd tegen de hemel en voor U, maar rijker en groter is het als de Borg ons brengt aan de boezem van de Vader om de blijdschap van het kinschap te vieren. Dan wordt de heerlijkheid van de Borg ontdekt, die voor gebrokenen van hart een Heelmeester is. Het zon-

licht begint door te breken, dat de bergen der verkiezing omkranst. Nu komt er praktisch plaats voor het verbond der verlossing om te roemen: eer iets van mij begon te leven, was ook dit in Gods boek geschreven, dat ik een van de ontelbare schare ben die voor Gods troon en van het Lam zal staan. Zo is het verbond der verlossing de grond van alle troost en blijdschap en verwondering in God Drie-enig. Hier is de volzalige God Zelf de springbron van alle heilsbemoeienissen. Hier is geen plaats voor remonstrantisme en arminianisme. Hier is God het Al en de mens niemendal. Van der Schuit zou zeggen: gaat hier onze zielensnaar trillen? Of zoals hij wel eens zei: bij deze dingen leef ik en in hetzelfde is het vermaak van mijn ziel. Wanneer dit bij ons niets doet, dan mogen we ons zelf wel eens onderzoeken, of we iets van het werk van de Heilige Geest kennen. Zeker ons denken en spreken kan enigszins anders zijn, maar zakelijk moet het hetzelfde zijn. Er is geen geestelijke beleving die tijdgebonden is. Wat de Heere voorheen leerde, laat Hij ook nu kennen. We mogen daar wel aan denken. Want wie verleden en heden met elkaar vergelijkt ziet een tegenstelling groeien of constateert al een tegenstelling. Wat we kunnen horen of lezen doet denken aan die werkelijkheid. Er wordt zo een streep gehaald door ons Christelijk Gereformeerd zijn, want terecht is gezegd: Christelijke gereformeerde prediking

is preken naar de Schrift, belijdenis en bevindelijk. Prof. van der Schuit heeft in zijn dagen gezegd: wij zullen blijven toornen tegen een kernleer die wars is van alle waarachtig bevindelijk leven. In zijn rede, over het verbond der verlossing, uitgegeven in 1952 schrijft van der Schuit: juist in de Romeinenbrief wordt ons voorgehouden hoe een zondaar praktisch de dingen leert kennen. De brief aan de Romeinen zegt: verloren en toch verkoren. Maar let daarop: deze brief begint niet met de verkiezing, maar met de doodstaat van de verloren zondaar. Aan Gods zijde is het: verkoren – verlorenen. Aan onze zijde is het verloren – verkorenen. Naar de zijde Gods is alles één. Naar de zijde van zulk een verloren verkoren zondaar wordt alles één. Daarom leren wij in de praktijk van de bevinding naar Christus vragen als Middelaar. In de Romeinenbrief tekent Paulus ons voor hoe het in ons leven gaat naar de bevindelijke historische analytische methode. Misschien is dit niet even helder of duidelijk voor elk gemeentelid. In de prediking die u hoort, moet het helder of duidelijk voor u worden en beleefd. We gaan dan in het Bijbelse spoor. In het spoor van het voorgeslacht. Zich één wetend met het voorgeslacht. We gaan dan ook de woorden spellen: Christelijk Gereformeerd. Schriftuurlijk. Bevindelijk!

M.C. Tanis

PALESTEINS ONDERWIJS AAN EIGEN JEUGD (1)

Onderwijs van Palestijnse Autoriteit moedigt aan tot heilige oorlog tegen Israël

Schokkende uitslag

We kregen een boekje toegestuurd waarin de uitslag staat van een onderzoek dat werd verricht in 1999 naar schoolboeken in de Palestijnse gebieden. Auteur is de bekende prof. dr. Hans Jansen, die het standaardwerk 'Christelijke theologie na Auschwitz. Christelijke en kerkelijke wortels van het antisemitisme' heeft geschreven. Sinds 2002 is hij verbonden aan het Simon Wiesenthal Instituut te Brussel, waar hij colleges geeft over de islamisering en globalisering van de Europese jodenhaat en over de plaats van het jodendom in de grote filosofische systemen. Op blz. 11 en 12 van het ons toegezonden boekje lezen we de volgende schokkende zinnen:

"Men onderzocht 140 schoolboeken, die op scholen in de Palestijnse gebieden worden gebruikt en die door het ministerie van onderwijs van de Palestijnse Autoriteit officieel zijn goedgekeurd. De schoolboeken die aan een nader onderzoek werden onderworpen, worden in alle klassen van het openbaar onderwijs gebruikt en omvatten bijna alle vakken die er worden gegeven: maatschappijleer, grammatica, letterkunde, geschiedenis, geografie en islamitische vakken. De onderzoekers selecteerden fragmenten waarin een karakteristieke typering wordt gegeven van Israël, joden, jodendom en zionisme. Zij lieten zich bij het onderzoek leiden door de volgende vragen: Kunnen we zeg-

gen dat het beeld dat de schoolboeken geven, een positieve bijdrage impliceert voor de toenadering van Palestijnen en joden? Mogen wij niet verwachten, dat de Palestijnse Autoriteit op basis van de overeenkomsten van Oslo en Wey- River ervoor zorgt dat in de op de scholen gebruikte handboeken een juist beeld van Israël en de joden wordt gegeven? Mogen we na de verdragen van Oslo er niet van uitgaan, dat de schoolboeken van de Palestijnse Autoriteit in dit opzicht afwijken van de schoolboeken in Irak, Iran, Syrië, Egypte en Saoedie-Arabië, waarin in tekst en beeld een uiterst negatieve visie op Israël en de joden wordt gegeven? De boodschap die in de schoolboeken, samengesteld door de Palestijnse Autoriteit wordt uitgedragen, wordt helder en nadrukkelijk geformuleerd en heeft geen nadere uitleg nodig: Israël en de joden zijn de aartsvijanden van de Palestijnen, van alle Arabieren, van de islam, en daarom van de hele mensheid. Elke moslim dient zich onvoorwaardelijk te engageren in de heilige oorlog (*Jihad*) tegen de veroveraars van het Arabisch land (Palestina). *Jihad* betekent volgens de uitleg die overal in de onderzochte schoolboeken wordt gegeven, dat elke moslim bereid moet zijn om te doden en gedood te worden, lijf en leden als ook zijn eigen bezittingen te offeren voor de zaak van Allah, in het diepe bewustzijn dat iedereen die in deze strijd voor de Islam sneuvelt, in het Paradijs zal worden beloond. Die beloning bestaat uit roem, eindeloos orgastisch genot met een menigte maagdelijke vrouwen en uit een gelukzalige bedwelming door eindeloze hoeveelheden alcoholische dranken, die voor moslims op aarde zijn verboden."

De staat Israël heeft geen recht van bestaan

In de schoolboeken uitgegeven door de Palestijnse Autoriteit tussen 1995 en 1999 komen we zes argumenten tegen waarom de staat Israël geen recht van bestaan heeft.

Ten eerste wordt gesteld dat Israël *geen historische rechten* heeft op het land Kanaän. De schoolboeken wijzen kort naar de koninkrijken van David en Salomo, de verwoesting van de tempel door Nebukadnezar, de babylonische ballingschap en de terugkeer uit de ballingschap. Onderwijzers en docenten leren hun kinderen en leerlingen dat de joden sinds de terugkeer

uit de ballingschap nooit meer onafhankelijk zijn geweest en geen band met het land meer hadden. Er wordt praktisch geen melding gemaakt van de aanwezigheid van Joden gedurende de volgende 15 eeuwen. Daarom kunnen de Joden geen historische rechten claimen op het land Kanaän. Ook wordt de Joodse beschaving niet gemeld onder die van de antieke oudheid. De Arabieren hebben recht op Palestina. De terugkeer van de Joden sinds het begin van de 20^e eeuw en de stichting van een Joodse staat in 1948 zijn in strijd met de geschiedenis. Zo wordt de geschiedenis van het joodse volk in Kanaän van meer dan 35 eeuwen verzwegen en teruggebracht tot een korte nietszeggende periode. We lezen op blz. 14 en 15 "De jeugd in de Palestijnse gebieden mag niet lezen en horen dat de joden er meer dan 3000 jaar zonder onderbreking hebben gewoond, dat ze vele eeuwen onafhankelijk waren en dat ze vele eeuwen aan een vreemde heerschappij onderworpen waren, en verdrukt en verstrooid werden totdat ze een minderheid in eigen land werden. Dit zijn onmiskenbare historische feiten, die in het onderwijs in de Palestijnse gebieden worden verzwegen."

Ten tweede wordt gesteld dat Israël *geen godsdienstige rechten* heeft. De schoolboeken verzwijgen of ontkennen dat er in Kanaän joodse heilige plaatsen zijn. Er zijn wel christelijke en islamitische heilige plaatsen. De bouw van de tempel van Salomo en die van de tweede tempel worden of verzwegen of ontkend. Van het grote tempel terras in Jeruzalem wordt gezegd dat het waarschijnlijk diende als een aan Baäl of aan een andere heidense godheid toegewijd altaar. Ook Arafat ontkende dat er ooit een joodse tempel heeft gestaan. Waarom mogen kinderen en leerlingen in de Palestijnse gebieden niet weten dat Jeruzalem voor de joden een Heilige Stad is en blijft? Om duidelijk te maken aan de jeugd dat de staat Israël geen recht van bestaan heeft. Het wordt zo voorgesteld dat het volk Israël zich misdroeg in Kanaän en daarom door God werd verbannen. Daartegenover wordt gesteld dat de moslims zich wel op de juiste wijze gedragen.

Ten derde wordt gesteld dat de joden Palestina *op onwettige wijze in bezit hebben genomen*. De Joden zouden het land veroverd hebben op de Arabieren. Daarom moet het heroverd worden. Wat het delingsplan

van 1947 betreft wordt in de schoolboeken verzwegen dat ook de Palestijnen een eigen onafhankelijke staat konden stichten net als de Joden. De feitelijke gang van zaken is zo dat de Palestijnen de Joodse staat niet wilden erkennen en daarom ook de eigen staat afwezen. Zij startten samen met de Arabische landen een vernietigingsoorlog tegen de staat Israël.

Als vierde reden wordt opgegeven dat *het zionisme de slechtste is van alle ideologieën*. Het wordt fanatieker en extremistischer genoemd dan nazisme en fascisme. Een Joodse staat bedreigt de veiligheid van het Arabische vaderland. Zionisme wordt beschreven als een instrument in handen van imperialistische mogendheden, maar ook als hoogste stadium van racisme en kolonialisme. De Joodse staat zou een middel zijn om het hele Arabische vaderland te ontmantelen en de oliebronnen in bezit te nemen. De Talmoed (Joods commentaar op de hebreeuwse Bijbel) wordt racistisch genoemd.

Vervolgens wordt gesteld dat *Israël een bezettende macht is*. In 1948 heeft de staat Israël op onwettige wijze bezit genomen van een smalle strook van Palestina en heeft daarom geen recht van bestaan. In het PLO-Handvest staat de vernietiging van de staat Israël centraal. Het onderwijs aan de Palestijnse jeugd is dan ook een goede vertaling van dit handvest. Dit is strijdig met de Oslo akkoorden van 1993. Arafat schreef in 1993 aan de Joodse premier: "In het licht van de belofte van een nieuw tijdperk en de ondertekening van de beginselverklaring, en gebaseerd op de Palestijnse acceptatie van de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad, belooft de PLO dat de artikelen in het Palestijnse Handvest die het bestaansrecht van Israël ontkennen en de voorzieningen in het handvest die niet in overeenstemming zijn met de in deze brief aangegane verplichtingen, niet langer van kracht en niet langer geldig zijn." Maar ondertussen is er nog niets veranderd.

Tenslotte wordt *Israël gedemoniseerd*. De staat Israël wordt als enige verantwoordelijk gesteld voor alle rampen die de Palestijnen in het verleden en heden hebben getroffen. Er wordt niet over gerept dat Arabische landen een vernietigingsoorlog hebben gestart tegen Israël en wat dat voor gevolgen heeft gehad voor de Palestijnen. De vijandschap en de

haat tegen het Joodse volk wordt aangewakkerd. We lezen op blz. 26 "maar het is enkel en alleen aan de Palestijnse Autoriteit te wijten dat de Palestijnen het momenteel veel slechter hebben dan onder de joodse

bezetter." Onderwijsboeken tekenen de Joodse staat als het duivelse, het absolute kwaad.

A. van Heteren

VRAGENRUBRIEK

Er zijn deze en een volgende keer weer enkele vragen te beantwoorden. Voor nieuwe vragen houd ik me aanbevolen! U kunt ze ook rechtstreeks naar mij zenden. Mijn adres is Zeeweg 76, 2225 CX Katwijk aan Zee. De volgende vragen hebben betrekking op de zondvloed en werden gesteld naar aanleiding van de recente ramp in Azië.

De eerste vraag luidt wat de betekenis is van het woord zondvloed. Heeft het woord te maken met de zonde, die door de Heere gestraft werd?

Het woord zondvloed komt in het gehele Oude Testament niet voor. Daar wordt gesproken van de vloed. In het Nieuwe Testament wordt de vloed in Noach's dagen als zondvloed aangeduid en wel in Matth. 24:38 en 39 en in Lukas 17:27 en in 2 Petrus 2:5 en 3:6. Het woord op zichzelf herinnert niet aan de zonde. Het oorspronkelijke woord 'zontvloed' (dus met een t) betekent grote vloed. En dat is het ook geweest! We zijn allen ontzet vanwege de grote ramp die in Azië vele tienduizenden het leven kostte. Maar de vloed in Noach's dagen heeft die verre overtroffen. Daar waren geen overlevenden meer. Het was een regelrecht oordeel over de zonde. De zondvloed was er dus wel vanwege de zonde. Zo is elke ramp een oordeel van God over deze wereld, die eenmaal door vuur zal vergaan aan het einde der tijden.

Een achttal mensen hebben de zondvloed overleefd. Niet door enige list of door een toeval, maar door goddelijke voorzienigheid en uit louter genade. De Schrift zegt dat Noach genade vond in de ogen des HEEREN. Door Gods genade zal er straks ook een volk zijn, een schare die niemand tellen kan, welke ontkomen zal. De ark is een duidelijk beeld van het behoud in en door Christus.

De tweede vraag betreft het woordje áchtmaal in 2 Petrus 2:5 en in ons Doopsformulier 'de gelovige Noach, zijn acht zielen'. Hier wordt Noach

zelf bij gerekend. We zouden het logisch vinden te spreken van Noach en de zeven zijnen. In het grieks staat in 2 Petrus dat Noach de achtste was, er waren dus zeven anderen, zijn eigen vrouw, en zijn drie zonen met hun vrouwen.

Over die acht mensen, veilig in de ark, gaat een volgende vraag. Waren die nu alle acht kinderen van God? En waren er onder hen die verdrongen geen kinderen van God?

De Bijbel geeft ons daar niet rechtstreeks een antwoord op, maar die vraag heb ik mezelf ook al eens gesteld. Ik denk dat we er wel iets van kunnen zeggen. In de eerste plaats dat we moeten waken tegen een zwart-wit denken, alsof allen in de ark waarlijk kinderen van God waren en daarbuiten slechts goddelozen. Of de geredde Cham een waar kind des Heeren was, valt te betwijfelen. Maar we kunnen ons vergissen. Want we lezen dat na de zondvloed niet alleen Cham zondigde, maar Noach ook! En die was toch zeker een kind van God. Zie maar naar het getuigenis aangaande Noach in het Nieuwe Testament. Bij Cham heb ik echter zo mijn twijfels. En of er onder al die verdrongen mensen geen kinderen van God waren, weet de Heere alleen. Immers ook een kind van God kan in een ramp omkomen. Wezenlijke schade loopt hij niet op, omdat zijn ziel geborgen is.

In dit verband valt ook te wijzen op 1 Petrus 4:6 met daarbij de kanttekeningen. Laat ik eerst weergeven wat de apostel daar schrijft: 'Want daartoe is ook de doden het Evangelie verkondigd geworden, opdat zij wel zouden geoordeeld worden naar de mens in het vlees, maar leven zouden naar God in den geest'. De apostel spreekt van de verkondiging van het Evangelie aan hen die leefden in de tijd van Noach voor de zondvloed. Noach was namelijk een prediker der gerechtigheid, gezonden om de mensen op te roepen tot bekering. De ver-

werping van Gods Woord zou fatale gevolgen hebben. Maar zal de prediking van Noach in het geheel geen geloof hebben gewerkt bij sommigen? Het is treffend wat de kanttekenaren bij het aangehaalde vers schrijven. Ik citeer: Bij de woorden: 'maar leven zouden naar God in den geest' schrijven zij: 'Dat is naar de ziel en in hun geestelijke stand; gelijk het kan zijn. Hoewel Petrus dit niet klaar zegt, dat enigen zich in het einde nog bekeerd hebben, ziende dat God Zijn straf reeds over hen zond. Immers blijkt hieruit, dat God daarom Noach hun tot een prediker heeft gezonden, om hen tot bekering te noden, opdat, zo hun lichamen vergingen, ten minste hun zielen behouden werden. Einde citaat.

Verder moeten we er maar over zwijgen en het in Gods handen laten. Hij vergist Zich nooit en Zijn oordeel is rechtvaardig. Wel houdt Gods Woord ons voor op onszelf toe te zien en ons te haasten om onzes levens wil.

Tenslotte een vraag over de rechtvaardigheid van het oordeel over Cham. Hoe kon vader Noach zo streng optreden tegen Cham? Moest Noach zich niet liever diep schamen over zijn eigen gedrag en slechts zichzelf veroordelen in plaats van een ander? Was hij immers zelf niet de oorzaak geweest van de spot van zijn zoon Cham?

Inderdaad heeft Noach alle reden gehad om zich diep te schamen voor God en zijn kinderen. Ik twijfel er ook niet aan of zijn dwaasheid is hem tot schuld geworden. Bij geen van de Zijnen werkt de Heere namelijk over de schuld heen. Zij komen allen in het stof en de zelfveroordeling terecht. Cham en diens zoon Kanaän, die blijkbaar ook bij de zaak betrokken was, hebben zich door hun gedrag de rechtvaardige toorn Gods waardig gemaakt. Als Noach de vloek uitspreekt doet hij dat niet als een beledigde vader, die zijn zoon Cham en diens nageslacht de les leest, maar als een profeet in de Naam des Heeren. God straft nooit te zwaar, er is nooit sprake van onrecht bij Hem. En die vervloeking is niet uitgesproken op slechts ene, kleine zonde, maar die ene zonde van Cham en de zijnen is een symptoom geweest van een Gode vijandig leven. Laat ons huiveren voor Gods oordelen. Kennen we de smeekbede om Gods genadige ontferming in de welverdiende toorn? Om Christus'wille, Die de Ark der behoudenis is, is er ontkoming en in

die Arke plaats voor het grootste beest! Alleenlijk, ken uw ongerechtigheid! Een vreselijke ramp voltrok zich over een deel van de aarde. De oorlogen, rampen en epidemieën zijn alle

voetstappen van de komende Christus. Haast u tot die nog steeds geopende Arke der behoudenis, eer dat die deur gesloten wordt!

K. Hoefnagel

eenmaal delen in de vrijheid van de kinderen van God (Rom. 8:21). De milieuproblematiek dient ons ter harte te gaan. Het is geen goede zaak als niet-kerkelijke bewegingen ten deze het voortouw nemen. Want Gods Woord spreekt duidelijke taal.

HET ZESDE GEBOD (1)

*Naar aanleiding van het verschijnen van het boek van ds. R. van Kooten, **Ons leven is van God, is het mijn voornemen enkele artikelen over het zesde gebod te schrijven. Het boek is verschenen in de serie 'Hoe lief heb ik Uw wet', het boek telt 367 blz., kost € 20,90 en verscheen bij uitgeverij Den Hertog, Houten.***

Veel zaken worden in dit boek aan de orde gesteld zoals: doodstraf, oorlog, abortus, euthanasie, orgaantransplantatie en zelfmoord. We leven in tijden dat het respect voor het leven en het respect voor de Schepper van het leven al meer onder druk komt te staan.

Het wonder van het leven

Na een inleidend woord en een weergave van zondag 40 met de bijbehorende verwijsteksten gaat de auteur schrijven over de eerbied voor de God van het leven. Het gaat in het zesde gebod niet om de dood maar om de eerbiediging van het door God geschapen leven. Het leven is niet spontaan ontstaan, het is schepping, gave van God. God gaf de mens het leven opdat hij God zou loven. Een mens heeft alles voor zijn leven over. Ook een niet-christen kan het leven als iets zeer bijzonders ervaren. Maar alleen vanuit Gods Woord kan op de juiste wijze over het leven gedacht worden. God schiep de mens op de zesde dag naar Zijn beeld en schonk hem het leven door de levensadem in zijn neus te blazen. Alleen God heeft het leven in Zichzelf. De mens is naar Gods beeld geschapen. De schepping naar Gods beeld betekent dat de mens begiftigd is met bijzondere gaven. De mens mag de naar Gods beeld geschapen mens niet doden. De Heere zegt tegen Noach dat een mens die het bloed van een ander mens vergiet zelf gedood moet worden omdat de Heere de mens naar Zijn beeld gemaakt heeft. De mens mag de naar Gods beeld geschapen mens niet vervloeken (Jakobus 3:9) en zeker niet aan zijn leven komen. De Heere geeft en neemt het leven.

De kern van het zesde gebod is dat het leven van God is. We zijn niet klaar met het zesde gebod als we nooit een moord gepleegd hebben. In het leven gaat het om het liefhebben en dienen van de Heere. De Heere liefhebben boven alles en de naaste als onszelf. De schepping van de mens is een groot wonder. Calvijn stelde terecht dat ieder mens in zichzelf ontelbare wonderen kan vinden. Ieder biologieboek over de mens getuigt daarvan.

De schepping als leershuis en als leefhuis

Zo luidt de titel van het derde hoofdstuk uit het boek van ds. Van Kooten. We mogen met het leven op aarde niet doen wat we willen. De mens is verantwoordelijk voor de andere levensvormen op aarde. Aan de mens is heerschappij verleend over het leven buiten hem. De schepping dient beheerd te worden in de naam van God en op de wijze van God. Er valt veel te leren in de schepping. De Heere zorgt voor de dieren: Hij geeft aan het vee zijn voedsel en aan de jonge raven als zij roepen. De Heere zorgt voor de vogels en voedt hen. Er valt geen musje van het dak buiten Zijn wil. Op blz. 25 vinden we de volgende woorden: "De schepping is Gods eigen tuin die Hij Zelf onderhoudt." Gods zorg voor de schepping getuigt van Zijn wijsheid en goedheid. Gods zorg voor kwetsbare jonge raven is een bemoediging voor hen die als machtelozen nederig naar Hem vragen. De hemel die niet wijkt uit zijn stand is een teken van Gods onwankelbare trouw jegens Zijn volk. Dit bijbelse denken bewaart voor aanbidding en vergoddelijking van de natuur. De schepping is naast leershuis ook leefhuis voor de mens. Verwonderd mag de mens wandelen in Gods schepping. De mens heeft de schepping te bebouwen of te bewerken en te bewaren. De Bijbel spreekt duidelijk over deze zaken. De schepping is door de zondeval in barensood gekomen en ziet uit naar de dag van de verlossing. Alle creatuur zal

Rentmeesterschap of wanbeheer

De mens mag gebruik maken van de schepping. De Heere heeft immers toestemming gegeven te eten van de gewassen van het veld en van de vruchten van de bomen (Genesis 1:29). Later heeft de Heere tot Noach gezegd dat al wat zich roert de mens tot spijs mag zijn (Genesis 9:3). Het vlees van dieren mag gegeten worden. Maar de mens dient te beseffen dat planten en dieren er allereerst zijn tot eer van God. Zij zijn en blijven behoren tot Gods schepping. De Heere is de absolute Eigenaar van alles. We dienen te bedenken dat ook het dier een gevoelsleven heeft. Gods Woord zegt dat de rechtvaardige het leven van zijn beesten kent (Spreuken 12:10). Bij het sparen van Ninevé lette de Heere op het vele vee. De auteur gaat in op de mond- en klauwzeerepidemie in 2001. Hij keurt af dat er louter vanwege economische belangen een zeer drastisch beleid werd gevoerd. In een straal van enkele kilometers werden alle dieren 'geruimd' indien deze ziekte was vastgesteld op een bedrijf. Ook al waren die dieren kerngezond, zij moesten gedood worden. Dit was economisch beter en voordeliger dan ze in te laten enten. We lezen dan op blz. 31 "Pijnlijk werd duidelijk dat het leven voor de moderne mens een *ding* geworden is. Het werd bij de dieren duidelijk, maar het is bij de mens niet anders. In abortusklinieken worden ongeboren kinderen verwijderd alsof het slechts zou gaan om een slijmprop met wat verharde delen erin. In dezelfde tijd van de MKZ-crisis werd in de Eerste Kamer van de Nederlandse volksvertegenwoordiging het debat gehouden over de nieuwe euthanasiewetgeving. Voor de moderne mens is het leven niet meer van God. De waarde van het leven, ook van het menselijk leven!, wordt meer en meer bepaald door het economische nut en door economische belangen. Het leven is een *ding* geworden." Ook bij genetische manipulatie van allerlei gewassen spelen economische belangen een zeer grote rol.

De Heere gaf aan Adam wijsheid en inzicht om de dieren de juiste namen

te geven. De mens heeft de dieren te kennen naar hun aard en ook dienovereenkomstig te behandelen. Koeien zijn graseters. Het voeren van gemalen beenderenmeel en vleesresten heeft de BSE-ziekte veroorzaakt. Door deze ziekte vallen er gaten in de hersenen. Op deze wijze zijn zelfs mensen aangetast door deze ziekte. Dieren zijn geen producerende machines. De auteur waarschuwt tegen het toedienen van geslachtshormonen aan stierkalfjes, waardoor deze uiers krijgen. Ook het klonen van embryo's, genetische manipulatie, selectie van geslacht en kunstmatige inseminatie worden ter sprake gebracht. De auteur spreekt van een vertechniseerde voortplanting. Hij vraagt zich af: mag het dier nog dier zijn? Het klonen is niet zonder gevaar. Wat zullen de gevolgen zijn op de lange duur voor dier en mens? De mens kan niet straffeloos voor eigen genot en winst het wezen en de aard van de dieren miskennen. Wel mogen de dieren de mens dienen bij allerlei onderzoek tot heil van de mensheid. Maar hierbij mag het dier niet meer lijden dan nodig is. Smijtegelt waarschuwt dat het doden van dieren 'niet overdadig moet geschieden, met geen wreedheid of dartelheid en ook niet met grootsheid.' Ook hanen- en hondengevechten keurt hij af. Voor huisdieren dient goed gezorgd te worden. We lezen op blz. 33 "Het heerschappij voeren over de dieren houdt ook in dat wij zorg dragen voor het voortbestaan ervan. Het houden van vee en het jagen van wild om ook het natuurlijk evenwicht te helpen is wezenlijk iets anders dan het stropen en uitmoorden van allerlei diersoorten vanwege bepaalde luxewensen van de mens."

Wat de schepping betreft heeft de mens zwaar gezondigd. Hoeveel bos is al niet verloren gegaan en wat zullen de gevolgen op den duur hiervan zijn? Is de mens onschuldig aan de verandering van het klimaat? Hoe staat het met het beheer van de zee? Er is veel afval op de zeebodem terechtgekomen waarvan we na jaren nog de bittere gevolgen zullen ondervinden. In de landbouw wordt een hoeveelheid aan bestrijdingsmiddelen gebruikt die de grond vergiftigt. In het algemeen gesproken kunnen we stellen dat de mens te weinig oog heeft gehad voor het milieu in de achterliggende jaren. Er lijkt een kentering te komen. De vervuiler moet betalen. De aarde dient beheerd te

worden. De mens is rentmeester over de schepping. De schepping dient niet uitgeput te worden, maar beheerd te worden. De Heere zal zorgen voor een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De mens kan geen ontwikkeling in gang zetten tot het verwezenlijken van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, zoals door moderne

theologen wel gesteld wordt. Maar zolang de mens op aarde is heeft hij wel te zorgen voor de schepping. We lezen op blz. 35 "Het gaat bij de ware christen bij de zorg voor het milieu in diepste wezen om eerbied voor Gods scheppen, voor Gods werk, voor God Zelf."

A. van Heteren

BRIEVEN AAN OUDERS (44)

Een en andermaal schreef ik neer het gezegde: zo vader, zo zoon. De laatste keer was dat in gunstige zin. Ditmaal helaas niet. Nu is het tegengesteld: met ongunstige betekenis. Laat ik maar beginnen met Rehabeam, de koning van het tweestammenrijk Juda. Van hem staat geschreven: "En hij deed dat kwaad was, dewijl hij zijn hart niet richtte, om de Heere te zoeken". Abia was zijn zoon; van hem lezen we: "en hij wandelde in al de zonden zijns vaders, die hij vóór hem gedaan had". Zo kan ik doorgaan. Wat blijkt het waar te zijn: zo vader, zo zoon.

Was het in het tienstammenrijk anders? Jerobeam was de eerste koning. Ook hier kan gezegd worden: zo vader, zo zoon. Immers van zijn zoon Nadab lezen we: "En hij deed wat kwaad was in de ogen des Heeren, en wandelde in de weg zijns vaders, en in zijn zonde, waarmee hij Israël had doen zondigen". Moet ik u nog schrijven over Omri en zijn zoon Achab met zijn vrouw Izebel? Och u weet wel de grote afgang ook van het koningshuis van het tienstammenrijk. Dan te bedenken dat zij allen besneden waren. Zij droegen het teken en zegel van Gods genadeverbond. Dezen noemt de Bijbel kinderen, en daarvan wordt gezegd: "Zo Mijn kinderen ooit Mijn zuivere wet verlaten, dan mogen zij gewis voor Mijne straffen beven". Hoe zijn die straffen openbaar gekomen! Eerst de wegvoering van Israël naar Babel. Later die van Juda, en Jeruzalem in puin, en de tempel verwoest. De HEERE niet meer wonend temidden van Zijn volk. De God van Israël heengegaan, en het volk verlaten. We zien vandaag ouders die de Heere voor driekwart dienen. Dan kinderen die de Heere nog maar voor de helft dienen. Tenslotte kleinkinderen die er "niets meer aan doen". Snelle afloop der wateren!

Lieve ouders, denk toch aan dat verbond dat de HEERE heeft opgericht.

Petrus zegt op de Pinksterdag: "u komt de belofte toe en uw kinderen, zovelen als de Heere onze God ertoe roepen zal". Uw kinderen leven onder de verzegelde belofte, de belofte van de vergeving der zonden en van het eeuwige leven. Echter het verbond houdt niet slechts in deze belofte. Er is ook sprake van een eis en van een bedreiging. De uitvoering van de bedreiging ziet u zo duidelijk bij Israël. Dat moet doorhuiveren. Dienstknechten die de weg wel geweten hebben en die niet bewandeld hebben, zullen met dubbele slagen geslagen worden. Kinderen van het Koninkrijk die buitengeworpen worden.

Denk er toch aan, ouders, dat een slecht voorbeeld slecht doet volgen. 't Is bij u toch niet God en de wereld samen? U hebt toch niet naast of in de plaats van God iets waarop u uw vertrouwen stelt? Hoeveel afgoden kunnen er niet zijn. Ons hart kan de ene afgod na de andere fabriceren. Dat kan zijn uw kennis, uw verstand, uw kracht, uw geld, uw bezit, de medicijnen, de dokters, de t.v., de computer, de sex, de sport, enz. Denk toch, juist ook terwille van uw kinderen aan de geschiedenis van Israël. De berijmde Psalm 107:20 spreekt duidelijke taal!

P. van Zonneveld

PERSBERICHT

Stichting In de Rechte Straat organiseert van D.V. 4 t/m 7 februari 2005 een conferentie voor alle leeftijden. Het thema van de conferentie is: "Leven als christen in de eindtijd: hopeloos of hoopvol?" Dit zal nader uitgewerkt worden door drie sprekers, te weten ds. J. de Vreugd, Prof.dr. W.H. Velema en evangelist J.M. Commelin. Het is goed om met elkaar te luisteren naar en te denken over de gekozen thema's: "Tekenen van de eindtijd; Israël en de volken",

"Onze plaats in de eindtijd; excursie of expeditie" en "Vertraagt de Heere Zijn belofte?". Verdieping en toerusting maar ook ontspanning en ontmoeting zullen het tot een goed samenzijn maken.
Het programma begint op vrijdag-

avond en wordt op maandagmorgen gezamenlijk afgesloten. De kosten bedragen € 140,- p.p. De conferentie wordt gehouden in conferentieoord 'Het Brandpunt' te Doorn.
Spreekt het u aan om samen met (on)bekenden na te denken over dit

onderwerp, dan kunt u informatie krijgen of zich opgeven bij het kantoor van IRS, tel. 0318-431298; e-mail: secr@irs.nu. We hopen u in Doorn te mogen begroeten!

OVERZICHT INHOUD BEWAAR HET PAND 2004

MEDITATIES

<i>schrijver</i>	<i>tekst</i>	<i>pagina</i>
Ds. A. van Heteren	Numeri 11 : 29b	129
Ds. K. Visser	2 Koningen 4 : 26c	201
Ds. A.A. Egas	Psalm 51 : 6	153
Ds. P. Roos	Psalm 80 : 2b	257
Ds. M. Vlietstra	Psalm 143 : 6b	165
Ds. M. Vlietstra	Jesaja 5 (midden)	17
Ds. J.M.J. Kieviet	Jesaja 50 : 10	229
Ds. G. Bouw	Mattheus 1 : 21	269
Ds. A. van der Zwan	Mattheüs 8 : 2 en 3	25
Ds. M. C. Tanis	Mattheüs 26 : 1 en 2	61
Ds. J.M.J. Kieviet	Mattheüs 26 : 30	49
Ds. H. van der Ham	Lukas 8 : 5b	217
Ds. A. van der Weerd	Lukas 23 : 41(l)	73
Ds. A. van der Weerd	Lukas 24 : 5b	81
Ds. L. W. van der Mey	Johannes 6 : 20	37
Ds. M. C. Tanis	Johannes 18 : 8a en 10	141
Ds. J.M.J. Kieviet	Handelingen 10 : 42	177
Ds. K. Hoefnagel	1 Korinthe 1 : 23	245
Ds. P. Roos	1 Korinthe 13 : 13b	189
Ds. A. Baars	2 Korinthe 8 : 9	281
Ds. A. van Heteren	Galaten 5 : 22a	117
Ds. G. Bouw	Hebreeën 7 : 25	105
Ds. P. den Butter	1 Petrus 5 : 12 (ged.)	93
wijlen Ds. M. Baan	Openbaringen 1 : 17(l)	1

VAN DE REDACTIE

<i>naam</i>	<i>pagina</i>
Hebreeuws voor belangstellenden	18
Chr. Geref. Bezinningskring Veenendaal e.o.	18,38,50
Stichting Verantwoord Mediagebruik	18
In de Rechte Straat	18
Kom Over En Help	18,246
Aardbeving in Iran	18
Chr. Geref. Bezinningskring binnen de classis Leeuwarden	26,74,82,258
Ontmoetingsdag "Bewaar het Pand"	26,38,50,62,74,82,94
Toenemend geweld	26
Verjaardag Koningin Beatrix	26
Alphen aan de Rijn	38
Familie Wessels	38
Zomerschool moslims en het Evangelie	38
Giftenactie voor SVM slaat aan	38
Biddag voor gewas en arbeid	62
IRS benoemt veldwerker voor Polen	62
Overlijden prinses Juliana	74
Overlijden prof. dr. J. van Genderen	74
Omgaan met depressie	82
KOEI voert actie voor Oost-Europese predikanten	82,94
Zondagsscholenbond	94
Pinksterappel	94,106
Debatbijeenkomsten over artikel 23 op D.V. 13 mei	94
Zendingsmiddag voor het Noorden	106,118

Ds. P. van Zonneveld	118,153,218
Ds. M. van der Sluys	118
Tholen - Oud-Vossemeer	142
Ontmoetingsdag	142,154,166,178,190
Zendingsdag Elburg	142,154
Ds. M. Vlietstra	165
Zendingsdag Urk	166,178
Verlof fam. D. Blijleven	178
LCJ	178
Generale Synode	190
Toogdag GBS	218
Zending	218
Fam. Ds. P. Roos	230
Fam. Ds. H.H. de Haan	230
Fam. Ds. G. Bouw	230
Fam. Ds. P. den Butter	230
Ambtsdragersconferentie	230,246,258
Revoke	230,246
Dankdag voor gewas en arbeid	246
Koninklijk huis	282
Kerst dagen en jaarwisseling	282

ARTIKELEN

<i>schrijver</i>	<i>titel</i>	<i>pagina</i>
Ds. A. den Boer	Samenvatting intredepreek	157
Ds. P. den Butter	Draagvlak	143
Ds. P. den Butter	Geestelijke herkenning (1)	109
Ds. P. den Butter	Geestelijke herkenning (2)	124
Ds. P. den Butter	Generale synode 2004 (1)	181
Ds. P. den Butter	Generale synode 2004 (2)	204
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (34)	3
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (35)	18
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (36)	26
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (37)	39
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (38)	50
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (39)	65
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (40)	76
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (41)	82
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (42)	119
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (43)	132
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (44)	145
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (45)	159
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (46)	171
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (47)	178
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (48)	190
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (49)	202
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (50)	218
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (51)	231
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (52)	246
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (53)	260
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (54)	274
Ds. P. den Butter	Paulus en de Filippenzen (55)	283
Ds. P. den Butter	Rond 1 mei	95
Ds. P. den Butter	Waar gaan we heen?	5
Ds. P. den Butter	Zo was het niet	96
Ds. P. den Butter e.a.	Lof aan God drie-enig	248
Ds. A. van Heteren	De engelen	138
Ds. A. van Heteren	De kinderdoop	45
Ds. A. van Heteren	Het reveil	186
Ds. A. van Heteren	Intrede en bevestiging Ds. R. Kok op Urk	29
Ds. A. van Heteren	Israël in het nieuws	33
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (1)	41
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (2)	55
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (3)	62
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (4)	75
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (5)	84
Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (6)	97

Ds. A. van Heteren	Mij zal niets ontbreken (7,slot)	106
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (1)	150
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (2)	154
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (3)	170
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (4)	195
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (5)	206
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (6)	221
Ds. A. van Heteren	Trouw aan Israël (7,slot)	236
Ds. A. van Heteren	Zondagsrust en Zondagsheiliging	21
Ds. K. Hoefnagel	Alphen aan den Rijn	68
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (1)	220
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (2)	234
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (3)	252
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (4)	262
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (5)	272
Ds. M.J. Kater	Impressies vanuit Nunspeet (slot)	285
Ds. J.M.J. Kieviet	De reformatie der puriteinen	4
Ds. J.M.J. Kieviet	Horatius Bonar en zijn boodschap (1)	20
Ds. J.M.J. Kieviet	Horatius Bonar en zijn boodschap (2)	30
Ds. J.M.J. Kieviet	Horatius Bonar en zijn boodschap (3)	44
Ds. J.M.J. Kieviet	Horatius Bonar en zijn boodschap (4, slot)	53
Ds. J.M.J. Kieviet	Preken anno 2004	99
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (1)	120
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (2)	130
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (3)	148
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (4)	161
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (5)	167
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (6)	183
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (7)	193
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (8)	207
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (9)	224
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (10)	232
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (11)	251
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (12)	258
Ds. J.M.J. Kieviet	Voor wie zijn Gods beloften? (13,slot)	270
Ds. J.M.J. Kieviet	Waarom het Oude Testament?	86
Arwin Mak	Bijbelstudieconferentie LCJ	64
Ds. P. Roos	Om de eenheid van de kerk	67
Ds. P. Roos	Ons kerkverband	134
Ds. P. Roos	Bevestiging ds. A. den Boer	156
Ds. P. Roos	Vernieuwing	166
Ds. P. Roos	Begeleide confrontatie	197
Ds. P. Roos	De bovenste delen	277
Ds. M.C. Tanis	Onderwijs na het avondmaal	2
Ds. M.C. Tanis	Deel van het geheel	23
Ds. M.C. Tanis	Geloofd zij de Heere	28
Ds. M.C. Tanis	's Heeren liefde leidt tot lofprijzing	38
Ds. M.C. Tanis	Danken en bidden	52
Ds. M.C. Tanis	Naschrift	63
Ds. M.C. Tanis	Gedenken	74
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (1): Een band aan het Woord	87
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (2): Exegese: noodzakelijk	98
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (3): Tekst en preek	108
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (4): De triniteit in de prediking	122
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (5): De toepassing	137
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (6): Veelzijdigheid in de prediking	144
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (7): Geesteswerking met het Woord	158
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (8): Prediking en bevinding	169
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (9): Lessen voor de preekstoel	180
Ds. M.C. Tanis	Prof. L.H. van der Meiden (10): Geen standbeeld, maar instemming	192
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (1) Kind en knecht	211
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (2) Band aan het verleden	223
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (3) Beoefening van de theologie	237
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (4) De Verbonden	253
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (5) De Schrift en het verbond	264
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (6) Het verbond, de doop en de kinderen	276
Ds. M.C. Tanis	J.J. van der Schuit (7) Het dankgebed na de doop	282
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (20)	8

Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (21)	22
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (22)	32
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (23)	43
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (24)	57
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (25)	71
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (26)	78
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (27)	88
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (28)	102
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (29)	113
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (30)	127
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (31)	136
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (32)	149
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (33)	161
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (34)	175
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (35)	187
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (36)	197
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (37)	214
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (38)	226
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (39)	239
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (40)	254
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (41)	265
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (42)	275
Ds. P. van Zonneveld	Brieven aan ouders (43)	287

VARIA

10e SSNR wintercursus	188
Aanmelding studie theologie aan de TU Apeldoorn	89
Algemene ledenvergadering VGS	71
Benoeming	79
Bidstond en voorbede generale synode 2004	151
Catechesemateriaal voor verstandelijk gehandicapten	199
Chr. Geref. Bezinningskring binnen de classis Leeuwarden	199
Chr. Geref. Bezinningskring Veenendaal e.o.	227, 278
Cursus geestelijke vorming van start	216
Cursussen Bijbels Hebreeuws voor belangstellenden	199
Delegatie AEM uit Mozambique bezoekt Nederland	89
Diakenendag	268
GBS doneert 25.000 euro	175
Gereformeerde gezindte nu en in de toekomst	47
Haamstedeconferentie	78, 175
Jaarvergadering GOLV 2004	266
Kadervorming LCJ	226
Landelijke actie van start	226
Mededeling van deputaten buitenlandse zending	8
Mededeling van het dienstenbureau	8
Noodhulp Sudan	163
Ontmoeting gaat uitbreiden	199
Open dag Waardheim D.V. 24 april 2004	78
Persbericht	79
Persbericht	188
Persbericht: Interactie Kerk en Overheid in een multiculturele samenleving	127
Persbericht: Jeugdbonden en De Driestar organiseren studiedag	58, 278
Persbericht: Samenzang in Kampen	200
Promotie Drs. A. Baars	227
Rectificatie	63
SSNR-congres over nadere reformatie en Duits Piëtisme	188
Studiedag deputaatschap voor Israël	102
Subsidiestop LCJ	47
VOGG-voorjaarssymposium Goes	47
VOGG belegt derde landelijke orgel- en samenzangdag te Arnhem	176
Zendingsdag classis Utrecht 2004	127

VRAGENRUBRIEK

De wolk- en vuurkolom	7
Is Jona wel een type van de Heere Jezus?	8
Verklaring van Mattheüs 24 vers 15 tot en met 22	31
Hoe moeten wij ons God voorstellen?	42
Hoe moeten wij ons God voorstellen?	56
Kan een zondaar de deur van het hart wel openen?	57
Verachtering in de genade	70
De mens(...) beesten die vergaan. Is dit niet in strijd met geloof in de eeuwige bestemming?	85
De Heere Jezus heeft toch geen drie dagen en nachten in het graf gelegen?	86
Hoe moeten we concreet en praktisch met vasten omgaan?	101
Wat is de betekenis van het woord "schoon" in Exodus 2:2?	112
Is het mogelijk een uitleg te geven bij Hebreeën 13:17?	126,135
Mogen wij ons kerkgebouw wel Gods huis noemen?	147
Wat moet verstaan worden over het vermaken in de dagen van de jeugd?	173
Is Gods ware volk van de vloek verlost?	185
Jeremia 31 over het nieuwe verbond	212
Demas	238
Mogen wij o.a. niet roken omdat ons lichaam een tempel is van de Heilige Geest?	264

BOEKBESPREKINGEN

Schrijver	titel	pagina
Aalst, ds. G.J. van	Waar liefde woont	152
Alardin, Kaspar	Twee wegen	279
Anderson, J.R.	De Geest der genade en der gebeden	139
Barentzonius, Nicolaas	De zwakke ademhaling van een amechtige ziel	152
Bel, A. e.a.	Kerkelijk leven in beeld, De Alblasserwaard	79
Bijl, ds. P. van der	Gods lof verkondigd	164
Bunyan, John	Genade in Overvloed	34
Dent, Artur	De praktijk van de bekering	128
Diversen	Van 's Heeren wegen, Genade verheerlijkt in zondaarsharten	35
Diversen	Zie het verhaal deel 3: De barmhartige samaritaan	103
Diversen	Een gesprek met de duivel op weg naar de kerk	152
Diversen	Ten dienste van de Statenvertaling	240
Diversen	Zie het verhaal deel 4: De ark van Noach	290
Diversen	Woorden van puriteinen	214
Diversen	Een licht voor het pad	240
Doornenbal, ds. J.T.	Van Hem is mijn heil	176
Eckeveld, ds. J.J. van	Het loflied van Paulus	15
Eckeveld, ds. J.J. van	De apostel der heidenen	240
Florijn, H.	Kerkelijk leven in beeld, De Gelderse Vallei deel 1	176
Gadsby, William	In Uw sporen	89
Garrard, Alac	De tempel	24
Gerstner, dr. John H.	Als het goede slechte mensen treft	291
Gorsel, W. van	Uw macht is groot	34
Groeneweg - de Reuver, M.A.	Als een mosterdsaad	47
Guthrie, William	Overwinnen door het geloof	90
Harinck, ds. C.	Hemelse troost	289
Hartingsvelt-Moree, Andrea van	Leert van Mij	48
Henry, Matthew	Woorden van Matthew Henry	288
Hertog, dr. G.C. den	Hoop die leven doet	71
Hertog, dr. G.C. den	Gedeelde hoop	114
Hollebeek, Jeremias	De onbedrieglijke kentekenen van zaligmakende genade	164
Kemp, Johannes van der	Immanuëls ondertrouw	152
Kohlbrugge, dr. H.F.	In grazige weiden	199
Kroon, L.A.e.a. redactie	Gezin en mediagebruik	288
Leeuwen - van Haaften, G.W. van	De man met de tas	90
Mackenzie, Carine	De tien geboden	36
Meade, Mattheüs	In stilheid en vertrouwen	90
Moerkerken, ds. A.	Doortocht	58
Paul, ds. H.	De zekerheid van het geloof	47
Priester, Christien de	Een licht zo groot, zo schoon	288
Ridderus, F.	Het leven van Jezus Christus	163
Rijswijk, C. van	Zij liepen als een stroom Hem aan	151
Rotterdam, Arnoldus	Ontfermende leiding	279

Ruijgrok, L.J.	Arbeidsinzet	198
Ryle, John Charles	De goede keus	91
Schalk - Meijering, Marian	Speurtocht in Roemenië	90
Schouten - Verrips, Ada	Hoe de Heere werkt	36
Smijtegelt, Bernardus	Alle verstand te boven	215
Spijker, prof. W. van 't	Bij Calvijn in de leer	290
Uil - van Golen, A. den	Jorrick, de kleine dief	90
Vogelaar - van Amersfoort, A.	Over pelgrims en puriteinen	287
Vogelaar - van Amersfoort, A.	Van hervormers en martelaars	288
Vogelaar - van Mourik, Geesje	Jef en zijn oude vriend	90
Watson, Thomas	Alles is uwe	113
Wijk, B.J. van	De Bijbelse geschiedenis aan onze kinderen verteld	47
Dagboeken		
Dam, H. van	Een jaar op reis	256
Diversen	Voor Hart en Huis	239
Diversen	Leven en Licht	239
Ginkel, G.A. van e.a.	Wie is wijs?	287
Henry, Matthew	Op U betrouw ik	241
Quist, M.	Op reis met Paulus	287
Schenau, J.G. e.a.	Goede moed, dagkalender 2005	289
Spurgeon, C.H.	Een Rots om in te wonen	279
Versloot, drs. J.	Leven uit genade,	
	Dagboek uit geschriften van Reformatoren	288

ONTMOETINGS DAG WERKENDAM

Ds. P. den Butter	De waarachtige genade Gods	93
Ds. G. Bouw	Christus, de altijd biddende Hogepriester in de hemel	105
Ds. C.P. den Boer	"...en wacht geduriglijk op uw God"	111
Ds. K. Visser	Kom en laat ons wederkeren tot de Heere	123

ONTMOETINGS DAG URK

Ds. K. Hoefnagel	De gezonde leer	209
Ds. G. Bouw	Zovelen...zijn Gods kinderen	210
Ds. P. Roos	Verdieping	213

Kom over en help presenteert nieuw logo

Vanaf 1 januari verwisselt Stichting *Kom over en help* het oude logo voor een nieuwe huisstijl. Dit is een logisch vervolg op de nieuwe missie en visie en het nieuwe beleid, waarmee de organisatie vanaf 2005 gaat werken. Belangrijk onderdeel van het logo is de slogan: *Samen dienen in Oost-Europa*.

Logo

Kom over en help heeft gekozen voor een woordmerk in een frisse kleurstelling en met een eigentijdse uitstraling. Om de kern van het werk van de stichting weer te geven, wordt aan dit woordmerk de zin 'Samen dienen in Oost-Europa' toegevoegd. De slogan omvat een aantal aspecten:

<i>Samen</i>	samen met haar donateurs, bestuur, medewerkers, vrijwilligers en contactpersonen in Oost-Europa wil <i>Kom over en help</i> dienstbaar zijn.
<i>dienen</i>	dienen geeft het christen-zijn weer. In gehoorzaamheid aan de oproep van de Heere tot barmhartigheid wil de stichting een bijdrage leveren aan de bestrijding van de armoede door het opzetten van structureel ontwikkelingswerk. Daarnaast wil de stichting in Oost-Europa dienen door geestelijke toerusting en diaconale hulpverlening.
<i>in Oost-Europa</i>	dat wil de stichting doen in geestelijke verbondenheid met haar broeders en zusters in Oost-Europa.

Beleid

De nieuwe huisstijl is een gevolg van het nieuwe beleid dat vanaf 1 januari ingaat. Aan het werk dat de stichting al deed (geestelijke toerusting en diaconale hulpverlening), wordt een extra dimensie toegevoegd: het structurele ontwikkelingswerk. De stichting zal ontwikkelingen stimuleren en ondersteunen die mensen in staat stellen tot het maken van verantwoorde keuzes en het opbouwen van een zelfstandig en menswaardig bestaan. Toegang tot de basisvoorzieningen onderwijs en gezondheidszorg, maar ook werkgelegenheid, zijn daarvoor van groot belang. *Kom over en help* hoopt dat een deel van de incidentele hulp daarom op de lange termijn overbodig wordt.

**Kom
over en
help**

Samen dienen in Oost-Europa

Open Dag
voor (aankomend)
docenten

Anklaarseweg 71 | 7316 MB Apeldoorn

Maak op DV zaterdag 15 januari a.s. tussen 10.00 - 13.00 uur kennis met de Jacobus Fruytier Scholengemeenschap in Apeldoorn. Meld je aan bij Marja Lankman. Stuur een mail naar mr@jfsng.nl of bel naar (055) 526 23 08.

1955

2005

De HEERE is goed; Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid en Zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht. (Psalm 100:5)

Dat blijkt mede uit het feit dat onze ouders, schoonouders, grootouders, overgrootouders

Dirk Josinus van Vuuren
en
Adriana Christina Fluit

sinds 5 januari 1955 met elkaar getrouwd zijn. Vijftig jaar!

Met hen zijn wij als familie blij en dankbaar en daarom vieren we feest. D.V. op zaterdag 8 januari kunnen u en jij ook delen in de feestvreugde en het bruidspaar gelukwensen. Op die dag is er receptie van 15.00 tot 17.00 uur in Zalencentrum De Vicary, Dokter M. van Drielplein 2 te Ochten. Daaraan voorafgaand willen we er een vreugdevolle bijeenkomst houden. Die begint om 13.30 uur. Kom ook!

Wij citeren het bruidspaar:

"voor onszelf hebben wij niets nodig, maar als u of jij toch iets geven wilt, doe het dan in een enveloppe; dan bestemmen wij het graag voor de Stichting Gemeenschapshuizen te Rotterdam".

Voor wie per post wil feliciteren: Moya Keene 38, 4791 BE Klundert

TE KOOP

Nunspeet, Troelstrastraat 44

Zeer ruime tussenwoning!

- Tegenover school met groenstrook;
- Dicht bij winkelcentrum;
- 6 slaapkamers, waarvan 1 met dakkapel;
- Grote (uitgebouwde) woonkeuken met inbouwapparatuur;
- Tuin zuidoost, voortuin pas aangelegd;
- Kavelgrootte 160 m²

De moeite van het bekijken waard!
Aanvaarding in overleg.

Vraagprijs € 229.000,- k.k.

Voor informatie:

Fam. J. Bal

Tel. 0341 - 257781

Voorspoedig 2005

Oosterend - Texel: Veel rust, ruimte en privacy

5 nieuwe luxe 6 persoons chalets

6-8 persoons, vrijstaand, met CV

6-persoons, vrijstaand, met CV

Met ingang van dit nieuwe jaar laten we u kennis maken met ons nieuwe logo. Vanaf de meivakantie kunt op vakantie komen in onze (vijf) nieuwe 6 persoons luxe chalets.

Het hele jaar door verhuren wij onze (luxe) bungalows op of buiten het park.

Wij hopen u ook in 2005 gastvrij te ontvangen

Nieuwe brochure: bel 0222 31 83 91

Eén telefoontje...

...en u bereikt het brede thuiszorgpakket van Agathos Thuiszorg: ■ Huishoudelijke verzorging ■ Lichamelijke verzorging ■ Verpleging ■ Psychosociale zorg ■ BKG Kraamzorg Heeft u een zorgvraag? Bel 010 264 07 77.

Agathos
THUISZORG

Wormerhoek 14g - Postbus 151 - 2900 AD Capelle aan den IJssel
Tel: 010 264 07 77 - Fax: 010 264 07 79
E-mail: info@agathos-thuiszorg.nl
Website: www.agathos-thuiszorg.nl

Thuiszorg met een eigen kleur